

CARTIERELE DE IERNARE A ORNITOFAUNEI LITORALE DE LA SF. GHEORGHE LA PERIBOINA

Mihăileanu Alexandru și Marinov Mihai

Studiul dinamicii populațiilor de păsări care se întâlnesc în cartierele de iernat este deosebit de important pentru aprecierea efectivelor acestora, lunile de iarnă constituind momente de aglomerări determinate de condițiile vitrege de temperatură și hrană.

Într-adevăr acești doi factori cu importanță vitală pentru păsări, le obligă în timpul sezonului rece să se retragă în locurile mai prielnice, pe suprafețe restrânse ale zonelor de vărsare ale brațelor Dunării, a țărmului Mării Negre și a Complexului lagunar Razelm.

Nu trebuie subapreciat marele avantaj pe care-l reprezintă pentru speciile de păsări ce ierneză în aceste zone, acel al apropierii de mare, zonă întinsă unde acestea se retrag când luciul de apă al lacurilor litorale este complet înghețat.

Suprafața de contact a Mării Negre cu Complexul lagunar și cu Delta propriu-zisă asigură ornitofaunei ce ierneză aici un coeficient de siguranță mărit prin marele câmp de vizibilitate pe care-l oferă acesteia.

Observațiile noastre le-am efectuat în trei etape după cum urmează :

— etapa 10-I-1974 — 12-I-1974 în zona Sf. Gheorghe Nord și insula Sachalin.

— etapa 15-I-1974 — 17-I-1974 în zona Periteașca, Portița, Periboina.

— etapa 29-I-1974 — 30-I-1974 în aceleași zone din Complexul Razelm.

Ca metodă de cercetare s-a folosit observația directă cu binoclul și notarea din mers a rezultatelor.

În ceea ce urmează vom expune etapizat parametrii meteorologici și în funcție de aceștia situația ornitofaunei întâlnită în aceste locuri.

În prima etapă : Sf. Gheorghe Nord și insula Sachalin aspectul vremii s-a încadrat în următoarele limite :

ziua de 10-I-1974

Temperatura aerului

— orele 7 : $-5,7^{\circ}\text{C}$

— orele 13 : $-4,2^{\circ}\text{C}$

— orele 19 : $-1,7^{\circ}\text{C}$

Direcția vântului

- orele 7 N—NV cu 8 m/sec.
- orele 13 N cu 7 m/sec.
- orele 19 N cu 3 m/sec.

În aceea zi a nins continuu, stratul de zăpadă depus atingând o grosime de 0,1 m/m². Cerul a fost acoperit pe toată durata zilei.

Datele meteorologice au fost luate de la stațiunea meteo. din localitate.

Observațiile le-am efectuat între orele 7 dimineața și 17,30 seara începând de la punctul marcat de noul far pe o distanță de aproximativ 15 km spre Nord unde este situată ultima cabană pescărească.

Datorită vântului puternic și a temperaturii relativ scăzute, majoritatea păsărilor erau concentrate pe mare în apropierea coastei. Predominau speciile din familia Anatidae ca: *Aythya fuligula* (L.) aproximativ 3000 exemplare, *Anas platyrhynchos* (L.) aproximativ 800 exemplare, *Aythya ferina* (L.) aproximativ 100 exemplare, *Mergus albellus* (L.) aproximativ 80 exemplare, *Mergus serrator* (L.) aproximativ 150 exemplare, *Mergus merganser* (L.) aproximativ 40 exemplare. Pe nisipul înghețat al malurilor abundau laride ca: *Larus argentatus* (PALL.) și *Larus ridibundus* (L.) în asociație cu *Corvus cornix* (L.).

Ne-a atras în mod deosebit atenția un caz de convergență comportamentală prin care pescărușii argintii și ciorile grive își procură hrana reprezentată de genul de scoică Mesodesma a cărei valve pline sau goale în majoritate, formează grămezi imense pe plajă.

Este interesant procedeul prin care pescărușii argintii reușesc să spargă valvele scoicii pentru a consuma conținutul înghețat al acestora. Cu scoica în cioc, pescărușul se ridică în zbor vertical la 10—15 m de sol și oprindu-se brusc la această înălțime eliberează scoica care se sparge eliberând conținutul moale pe care pasărea îl consumă. Se întâmplă însă uneori ca beneficiarii să fie alți pescăruși care ajung mai rapid la scoica spartă. Dacă scoica nu se sparge, pescărușul repetă aceleași înălțuiri de mișcări pînă la deplina reușită.

S-au numărat de noi pînă la șase ridicări a acestor păsări cu scoica în cioc înălțimea crescînd progresiv.

O tehnică asemănătoare a spargerii scoicilor o folosesc și ciorile grive, înălțimea zborului fiind în acest caz mai redusă.

Cazuri de convergență comportamentală au mai fost descrise în literatura de specialitate și de alți autori printre care Dr. Tinbergen N. (11).

În această porțiune investigată, am asistat la o adevărată pendulare a deplasării păsărilor în sensul că dimineața acestea zburau spre nord, iar spre seară în sens invers, aglomerîndu-se pentru odihnă pe mare în dreptul vărsării brațului Sf. Gheorghe.

A doua zi, 11-I-1974, obiectivul observațiilor noastre l-a constituit insula Sachalin pe care am cercetat-o de la o extremitate la alta între orele 6 dimineața și 18 seara.

Limitele meteorologice din această zi au fost următoarele:

Temperatura aerului

- orele 7 : —5,2°C
- orele 13 : —3,3°C
- orele 19 : —1 ° C

Direcția vântului

- orele 7 : N 9 m/sec.
- orele 13 : N—V 8 m/sec.
- orele 19 : N—V 9 m/sec.

Vizibilitatea s-a redus simțitor în această zi, ninsoarea căzînd abundent pe tot parcursul zilei.

Dacă pe mare aspectul ornitofaunei se menținea în general în limitele zilei precedente predominînd anatide ca : *Aythya fuligula* (L.), *Aythya ferina* (L.), *Mergus albellus* (L.) și mai cu seamă *Anas platyrhynchos* (L.) cantonată cu deosebire pe țârm împreună cu pescărușii (Mii de exemplare de *Larus ridibundus* PALL.) și sute de *Larus argentatus* (L.), pe insulă, aproximativ 3—4 mii exemplare de *Anser anser* (L.) grupate în mari concentrări pășteau tufe de *Salicornia*.

Dintre răpitoarele de zi, puține la număr, am observat două exemplare de *Haliaeetus albicilla* (L.), trei de *Circus aeruginosus* (L.) și două de *Falco columbarius* L.

În ochiurile de apă rămase neînghețate din Milea, își căutau hrana aproximativ o sută de exemplare de *Cygnus cygnus* (L.) dispersate în cîrduri mai mici printre grupuri de diferite specii de rațe (*Aythya fuligula* (L.), *Anas platyrhynchos* L., *Aythya ferina* (L.) și specii de corcodei printre care *Podiceps cristatus* (L.) ca cel mai frecvent.

La aproximativ 10 metri de un grup de lebede cîntătoare se odihnea unul dintre codalbi văzuți în acea zi pe insulă.

Între grupele de *Cygnus cygnus* (L.) n-am putut depista nici un exemplar de *Cygnus olor* (Gmel), specie retrasă probabil mai spre sud. În apropierea lebedelor dar spre malul dinspre deltă staționa un grup de treizeci de exemplare de *Egretta alba* (L.).

În tufe de trestie de la capătul sudic al insulei (Sachalinul mic) am putut surprinde și câteva paseriforme ca : *Panurus biarmicus* (L.), *Carduelis chloris* (L.) și *Emberiza schoeniclus* L.

Etapa a doua a observațiilor noastre vizînd cartierele de iernare a ornitofaunei și care din punct de vedere al frecvenței și a numărului de specii surprinse pe teren, a fost mult mai bogată și interesantă, fiind cuprinsă între datele de 15-I-1974 și 17-I-1974 inclusiv. Ca principal obiectiv al observațiilor noastre în această etapă a fost zona Periteasca, Portița, Periboina.

Caracteristica generală a vremii în această etapă s-a încadrat în următoarele limite meteorologice :

Temperatura aerului

ziua de 15-I-1974	— orele 7 : —11°C
	— orele 13 : —12°C
	— orele 19 : —10°C
ziua de 16-I-1974	— orele 7 : —14°C
	— orele 13 : —11°C
	— orele 19 : —10°C
ziua de 17-I-1974	— orele 7 : —13°C
	— orele 13 : —9° C
	— orele 19 : —5° C

Direcția vîntului pentru toate cele trei zile de observații a fost predominarea celui din Nord pînă la 15 m/sec. În aceste zile nu a nins aproape de loc, zăpada depusă în zilele antecedente fiind spulberată.

Ca urmare, întreaga suprafață a lacurilor Razelm și Golovița a fost prinsă într-o crustă groasă de gheață cu excepția puținelor ochiuri de apă rămase neînghețate de o perpetuă agitație a păsărilor de apă în căutarea hranei.

Explicația îngreunării considerabile a vieții păsărilor în aceste locuri rezidă în îndiguirea lacurilor Razelm și Golovița, ceea ce a avut drept efect îndulcirea progresivă a apei și deci posibilitatea înghețării totale a luciului urmată de o deplasare a majorității păsărilor spre sud în lacul Sinoe cu apă salmastră. În aceste

condiții vitrege de viață, majoritatea păsărilor cu excepția lebedelor, ferăstrașilor mici, lișițelor și câtorva specii de rațe, s-au retras pe mare și țârm unde am surprins aglomerări mari de anatide ca: *Aythya fuligula* (L.), *Anas platyrhynchos* (L.), *Bucephala clangula* (L.), *Aythya ferina* (L.), *Aythya nyroca* (Güld), și *Mergus albellus* L.

Sporadic am văzut în zbor pe mare formații de *Anas clypeata* (L.) (aproximativ 40 exemplare), *Mergus serrator* L., *Mergus merganser* L. și *Netta rufina* (PALL.).

Situația ambelor specii de lebede am găsit-o deosebit de precară din punctul de vedere al capacității trofice oferite de cele câteva ochiuri de apă. Majoritatea păreau istovite ca urmare a unei lungi perioade de inaniție. Tineretul de *Cygnus olor* (GMEL.), în special plăteau tribut înfometării prin incapacitatea de a zbura. Noi am găsit trei cadavre de *Cygnus olor* (GMEL.) și unul de *Cygnus cygnus* (L.) prins în masa de gheață a crustei acoperitoare, fiind parțial devorat de codalbi.

Din declarațiile pescarilor localnici reeșea că un număr cu mult mai mare de lebede muriseră la primul îngheț, petrecut în a doua jumătate a lunii decembrie 1973.

○ situație asemănătoare cu cea a lebedelor am constatat-o și la lișițe.

Printre pîlcurile de stuf am putut vedea și două exemplare de *Boiaurus stellaris* (L.), și șase de *Ardëa cinerea* L.

Grupa răpitoarelor era reprezentată de șase exemplare de *Haliaëtus albicilla* (L.) observate în aceeași zi pe Leahova și Sinoe (cite trei exemplare) în imediata vecinătate a aglomerărilor de lebede, puține exemplare de *Buteo lagopus* (Pont.) și *Circus aeruginosus* (L.), cel mai frecvent fiind *Circus cyaneus* (L.) aproximativ douăzeci de exemplare observate în decursul celor trei zile.

Am fost surprinși de numărul mic de pescăruși la țârmul mării mai frecvent fiind *Larus ridibundus* L.

Etapa a treia, și ultima a observațiilor noastre a fost cuprinsă între zilele 29-I-1974 și 30-I-1974 inclusiv, desfășurându-se pe aceleași zone ca în etapa a doua.

Temperatura aerului:

ziua de 29-I-1974 — orele 7: -1°C
— orele 13: +4°C
— orele 19: +2°C

ziua de 30-I-1974 — orele 7: -3°C
— orele 13: +5°C
— orele 19: +3°C

Direcția vîntului, pentru ambele zile a fost predominantă din direcția sud, intensitatea acestuia fiind relativ scăzută. Ca urmare am avut posibilitatea de a vedea un număr cu mult mai mare de păsări aglomerate în copcile mult mărite și mai numeroase.

Predominau în general Anatidele, frecvența cea mai mare înregistrînd-o la: *Anas platyrhynchos* L., *Aythya fuligula* (L.), *Aythya ferina* (L.), iar dintre ferăstrași *Mergus albellus* L. și *Mergus serrator* L.

Efectivele mult mărite erau cantonate în majoritate pe lacul Sinoie spre nord, unde am aproximat 8—10 mii bucăți. Dintre acestea cca. 1/3 erau immature. Această aglomerare impresoinantă de lebede aparțin celor două specii mai mult sau mai puțin asociate, se explică prin ameliorarea simțitoare a vremii.

CONCLUZII

Ca urmare a observațiilor pe care le-am întreprins în luna ianuarie în zonele Sf Gheorghe, insula Sachalin și Complexul lagunar desprindem următoarele concluzii:

1. Aceste zone constituie locuri importante de iernare pentru speciile de păsări acvatice.

2. Datorită temperaturilor joase, păsările de apă au iernat în special în zona de coastă a Mării Negre unde am întâlnit mari concentrări determinate de găsirea hranei și liniștei necesare.

3. Îndiguirea lacurilor Razelm și Golovița, prin îndulcirea apelor pe care a determinat-o, nu mai oferă în prezent condiții optime de iernare pentru lebede, datorită înghețării totale a luciului lacurilor în iernile aspre.

Aglomerarea mare a păsărilor în zona apelor salmastre a lacului Sinoie, fenomen compensativ, impune ocrotirea acestora mai ales în perioadele reci.

4. Numărul mic de răpitoare observate în general și îngrijorător de redus al codalbilor, trebuie să reactualizeze și mai pregnant necesitatea ocrotirii acestora.

Se impune trecerea sub ocrotire a tuturor răpitoarelor cu rol important în menținerea echilibrului biologic.

Situația numerică a păsărilor observate

Nr. crt.	Situația taxonomică	zona observată		
		Sf. Gheorghe ins. Sachalin 10—12—I—1974	Periteașca-Portița 15—17—I—1974	Portița-Periboina 29—30—I—1974
	Ord. Podicipediformes Fam. Podicipedidae			
1.	<i>Podiceps cristatus</i> (L)	6	—	3
	Ord. Ciconiiformes Fam. Ardeidae			
2.	<i>Egretta alba</i> (L)	30	—	—
3.	<i>Botaurus stellaris</i> (L)	1	1	6
4.	<i>Ardea cinerea</i> L.	—	2	—
	Ord. Anseriformes Fam. Anatidae			
5.	<i>Cygnus cygnus</i> (L)	120	2840	8000
6.	<i>Cygnus olor</i> (Gmel)	—	80	300
7.	<i>Anser anser</i> (L)	3000	13	6
8.	<i>Anas platyrhynchos</i> (L)	2700	2400	1500
9.	<i>Anas acuta</i> L.	20	—	—
10.	<i>Anas crecca</i> L.	10	—	1
11.	<i>Anas clypeata</i> L.	—	40	—
12.	<i>Aythya fuligula</i> (L.)	2500	3000	2400
13.	<i>Aythya ferina</i> (L.)	50	80	10
14.	<i>Aythya nyroca</i> (Güld)	—	—	4
15.	<i>Bucephala clangula</i> (L.)	43	4	15
16.	<i>Netta rufina</i> (Pall.)	—	6	30
17.	<i>Mergus merganser</i> L.	40	10	4
18.	<i>Mergus albellus</i> L.	280	800	500
19.	<i>Mergus serrator</i> L.	—	2	200
	Ord. Falconiformes Fam. Accipitridae			
20.	<i>Haliaeetus albicilla</i> (L.)	2	6	4
21.	<i>Circus cyaneus</i> (L.)	—	6	2
22.	<i>Butea lagopus</i> (Pont.)	—	2	—
23.	<i>Accipiter nisus</i> (L.)	3	—	1
	Fam. Falconidae			
24.	<i>Falco columbarius</i>	2	6	—

25.	Ord. Gruiformes Fam. Rallidae Fulica atra L.	20	5	4
	Ord. Charadriiformes Fam. Laridae			
26.	Larus argentatus (Pont)	400	100	200
27.	Larus ridibundus L.	2000	50	500
28.	Larus canus L.	1	2	1
29.	Larus fuscus L.	1	—	—

RÉSUMÉ

À la suite des observations successivement entreprises et à l'aide des dates bibliographiques, les auteurs apportent des remarques complètes concernant le problème de l'hivernation des oiseaux dans les régions du littoral et de la zone lagunaire Razelm-Sinoe.

On trouve des remarques concernant la fréquence de quelques espèces d'oiseaux, concernant l'emplacement des régions favorables à hiverner et aussi la capacité trophique de ces oiseaux.

On conclut que durant les hivers durs, des mesures importantes s'imposent afin de protéger ces oiseaux contre l'action dangereuse du froid, du vent et de la manque de nourriture.

BIBLIOGRAFIA

- ANDONE, G., PASCOVSCHI, Material o pozimofche vodeplvauscih i bolotnih ptit' v S., ALMASAN, H. ANDONE, Delta Dunala v 1959 — 1961 gg. L.
- CIOCHIA, V., HAFNER, H. Observations sur quelques espèces d'oiseaux qui hivernent sur le littoral roumain de la Mer Noire et dans le delta de Danube — Lucrările stațiunii de Cercetări marine „Prof. I. Borcea”, — Agigea III.
- CIOCHIA, V. Sur les aires des nidifications et d'hivernage de l'Europe et du Proche Orient chez *Cygnus olor* (Gmel.) et *Cygnus cygnus* (L.) Analele Stațiunii de Cercetări marine „Prof. I. Borcea” — Agigea III.
- LINTIA, A. Păsările din R.P.R.; III, Ed. Academiei R.P.R. 1955.
- KISS, J.B. Date preliminare asupra ornitofaunei insulei Sachalin și rolul ei în migrație PEUCE I — III 1969 — 1973.
- RADU, D. Originea geografică și dinamica fenologică a păsărilor din R.P.R., Probleme de Biologie, pag. 513 — 574 Ed. Acad. R.P.R. 1962.
- PUSCARIU, V. Despre înființarea unor rezervații naturale în delta Dunării și măsurile de ocrotire necesare, Hidrobiologia (Lucr. Comis. de Hidrolog. Hidrobiol. și Iht.), II pag. 359 — 365, Ed. Acad. R.P.R. 1958.
- STĂNESCU, D. Avifauna vârsării brațului Sf. Gheorghe (Delta Dunării). Studii și Comunicări, Vol. XVIII/1973. Sibiu.
- TALPEANU, M., MANOLACHE, L. Noi date fenologice asupra unor specii de păsări care ier-nează în România, Rev. Muzeelor, IV, 3, pag. 254 — 257, 1967.
- TALPEANU, M., PASPALEVA, M. „Aripi deasupra Deltei”.
- TINBERGEN, N. Die welt der silbermöwe Musterschmidt Verl., Göttingen, Berlin, Frankfurt 1958.